

Töövõtuleping nr RU5-9.2/9

**Ekspert hinnang: Prangli saare Mõlgi maaüksuse loodusväärtused
ja sadamaehituse mõju saare loodusväärtustele**

Töö tellis: MAVES AS

Töö täitja:
TLÜ Ökoloogia Instituut

Tallinn 2013

Sissejuhatus

Käesolev eksperthinnang on koostatud TLÜ Ökoloogia Instituudi poolt MAVES AS tellimisel eesmärgiga saada teavet Prangli saarel Mõlgi maaüksuse maismaa osal (Mõlgisilla kinnistul katastritunnusega 89001:002:0407) planeeritava sadamaehituse mõju kohta nimetatud maaüksuse maismaaosa loodusväärtustele, sh Prangli loodusala ja Natura 2000 elupaigatüüpidele ja taimestikule.

Eksperthinnang koostas TLÜ ÖI teadur L. Truus

1. Taust

1.1. Sadama rajamise plaanid ja tähtajad

Mõlgisilla kinnistu detailplaneering algatati 2011. aastal. Juba varem – 1999. a oli koostatud Mõlgi munitsipaalsadama detailplaneering (Viimsi vallas Prangli ..., 2012-2013).

Joonis 1. Prangli hoiuala (tumepunane joon) ja Natura 2000 ala piirid (roheline viirutus), mis koos moodustavad Prangli hoiuala, Prangli maastikukaitseala (punane joon) ning Mõlgi sadama-ala paiknemine (sinine täpp) (väljavõte Maa-Ameti kodulehelt <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>)

1.2. Prangli loodusväärtused

Looduskaitsealalt on Prangli saarel majandustegevus piiratud kahe kaitsestaatusega alaga: 1) Prangli hoiuala, mis kinnitati 2004. aastal. Vastavalt Vabariigi valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusele nr 615-k kuulub see Natura 2000 alade nimekirja ja moodustab ühtse Prangli loodusala; 2) Prangli maastikukaitseala, mis moodustati 1981. a kohaliku tähtsusega kaitsealana, selle praegune kaitsekord on kinnitati Kaitstavate loodusobjektide seaduse alusel 1999. a (joon 1).

Natura hindamine Prangli looduslal ja maastikukaitselal viidi läbi 2001. a (E. Puurmann; EELIS). Keskkonnaameti tellimisel tehti 2010. a TLÜ Ökoloogia Instituudi poolt Prangli saarel Natura 2000 elupaigatüüpide inventuur (Prangli maastikukaitseala Prangli saare ..., 2010). 2013. a koostati (seni kinnitamata) Prangli loodusala kaitsekorralduskava (http://www.viimsivald.ee/public/Prangli_loodusala_KKK_eelnou_22.01.13.pdf).

Käesolevaga hinnatava Mõlgi sadama ala paikneb Prangli looduslal ja ca 500 m kaugusel Prangli maastikukaitseala piirist. Looduslal on keelatud hävitada ja kahjustada liike ja Natura 2000 elupaigatüpe ning häirida nende soodsat seisundit.

2. Mõlgi sadama ümbrus ja sadama-ala

2.1. Loodusväärtuste seisundi muutused Mõlgi maaüksuse lähiümbruses

2010. inventuuris (Prangli maastikukaitseala Prangli saare ..., 2010) hinnati Mõlgi maaüksuse ümbruses (Mõlgisalu, Mõlgisadama, Mõlgisalu tee, Mõlgiranna, Uus-Vanani) ca 120 m laiuselt paralleelselt veepiiriga levivaks elupaigatüüp 1640 (püsitaimestikuga liivarannad), selle esinduslikkuse ja looduskaitsealase seisundi hinne oli B (hea). Saare siseosa pool läheb elupaigatüüp 1640 üle elupaigatüübiks 2180 (metsastunud lited). Mõlemad elupaigatüübid on väga tallamisõrnad ja kahjustuvad juba mõnekordsel mootorsõidukiga või ja maastikurattaga ülesõitmisel – kinnistunud pinnas liigutatakse paigast, tuultega puhutakse liiv minema.

Koostatud (kinnitamata) kaitsekorralduskava (http://www.viimsivald.ee/public/Prangli_loodusala_KKK_eelnou_22.01.13.pdf) kohaselt on loodusala pikaajaline kaitse-eesmärk elupaigatüübi 1640 säilimine vähemalt samal pindalal (0,2) ha ning üldise looduskaitsealase seisundi saavutamine väga heaks (A). Oodatavad

tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (0,2 ha) talle iseloomuliku kooslusega ning saavutatud on elupaiga hea (B) looduskaitseline seisund. Mõjutegurid ja meetmed: Tormide ja ekstreemsete veetaseme tõusude tõttu on need elupaigatüübid kergesti haavatavad. Kuna need on looduslikud protsessid, siis selle muutmiseks tegevusi ei planeerita, sest tegemist loomulike looduslike protsessidega, mis mõjutavad ranniku pioneerkooslusi. Ohustada võib intensiivistuv randade kasutamine rekreatsiooni eesmärgil, mootorsõidukite poolt tallamine ja koosluste kahjustamine. Vajadusel tuleb suunata külastajaid. Kaitsekorraldusperioodil tegevusi ei planeerita. Parem teavitustöö: suunavad ja keelavad märgid, voldik, plakatid. Ettevalmistatud puhkepaikade rajamine.

Elupaigatüüp on levinud Prangli saare loode- ja kaguosas, selle kogupindala on 0,2 ha.

Metsastunud luidete elupaigatüüp (2180) eristub suure alana Prangli saare idaosas ja ala pindala on 45,2 ha. Selles elupaigatüübis kasvavad erineva vanusega (60-80 a) männikud, kuid esineb ka tunduvalt nooremaid metsaosi. Metsatüüpidest valitseb samblikumännik, esineb ka pohlamännikuid. Samblikumännikud kuuluvad tallamisõrnade metsade hulka (külastusnorm 1 in/ha), pohlamännikud aga keskmise

taluvusega metsade hulka (5 in/ha). Seega sõltub elupaiga säilimine eelkõige inimtegevusest – uute teeradade tekkimine ja külastajate poolt tekitatav ülekoormus kahjustavad siinsete metsa alustaimestikku. Elupaiga seisund on kohati halb. Kahjustusi põhjustavad mootorsõidukid, mis on eriti ilmne luitenõlvadel. Lõhutud pinnas loob eeldused erosiooni tekkeks. Pikaajaline kaitse-eesmärk: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (45,2 ha) ning üldise looduskaitse seisundi saavutamine väga heaks (A). Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks: Elupaiga säilimine vähemalt samal pindalal (45,2 ha) talle iseloomuliku kooslusega ning säilib elupaiga hea (B) looduskaitseline seisund. Mõjutegurid ja meetmed: Ohuks on tallamine, tulekahju tekkimise võimalus. Kaitsekorraldusperioodil konkreetseid tegevusi ei planeerita. Vajalik teavitustöö: infotahvlid, voldikud, kaardid. Puhkekoha korrashoid. Vajalik on teostada järelevalvet.

Kuigi 2010. a hinnati Mõlgi maaüksuseümbruses elupaigatüübi 1640 seisund heaks, oli madalam, ca 30 m laiune veepiiri äärne ala majandustegevuse poolt rikutud – tasandatud, püstitatud rannarajatised (palliplats, pingid, kiiged; foto 1). Metsapiirile elupaigatüübi 2180 serva olid rajatud suvemajad, ka nende ehituse käigus oli pinnas kahjustunud kuid üldiselt oli seisund hea (foto 2).

Foto 1. Mõlgiranna ja Uus-Vanani maaüksuste merepoolsel osal ning neist läänepool jääval krundistamata looduslal (ca 30 % pindalast) oli aga juba 2010. a. elupaigatüüp 1640 hävitatud (ca 30 % pindalast), selle kohale oli rajatud puhkerand.

Foto 2. Mõlgisillast läänepool paiknev Mõlgiranna maaüksusel hinnati 2010. a Natura 2000 elupaigatüübi 1640 (taimestunud liivarannad) seisundit heaks.

2.2. Loodusväärtuste seisund ja selle muutused Mõlgi sadama alal

Sadama alal (Mõlgisilla, Mõlgisadama tee maauksusel) ei ole Maa-Ameti 2012. a ortofoto järgi (joon 2) üldse põhjust rääkida loodusala kaitse-eesmärgiks olevatest elupaikadest ja liikidest, kuna tegemist on rikutud maastikuga. Looduslik taimkate on hävinud ning pinnas kas lahti sõidetud ja segi pööratud liiv või täidetud saviga. Ümbritsevatel maatükkidel on laiguti säilinud elupaigatüübile 1640 omane taimkate, kuid seda läbistavad sügavad sõidurööpad, millest osa viib lähedalolevate suvemajadeni, laiema ja sügavamad aga on põhjustatud sadama maal toimuvatest tegevustest.

Mõlgisilla, Mõlgisadama tee maauksustel olid loodusväärtused hävinud juba 2010. a (foto 3), enne, kui alustati sadama detailplaneeringu koostamist. Olid rajatud muul ja lainemurdja ning toimus majandustegevus.

Foto 3. Mõlgisilla kinnistu 2010. a. Juba siis toimus kinnistul arendus- ja majandustegevus. Olid valmis ehitatud muul, paadisild, maapind kaetud savikihiga ning Natura 2000 elupaik oli täielikult hävinud.

Joonis 2. Mõlgisilla ja selle lähedal olevad maaüksused 2012. a Maa-Ameti kaardil (<http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>).

3. Järeldused

1. Sadama maaüksustel (Mölgisilla ja Mölgisadama tee) on Natura 2000 elupaik hävitatud juba aastaid tagasi.
2. Sadama rajamisega ja kasutamisega on vahemikus 2010–2012. a juba tekitatud ulatuslikud kahjud sadama ala ümbruses nii püsitaimestikuga liivaranna (1640) kui metsastunud luite (2180) elupaigatüübis. Kahjustused tulevikus tõenäoliselt suurenevad (kuni püsitaimestikuga liivaranna elupaigatüüpide täieliku hävimiseni Mölgisadama kuni Uus-Vanani maatükkide vahelisel alal).
3. Sadama kasutamise käigus on oht metsiku turismi (päevitamine, lõkete tegemine, tallamine nii jalgsi kui sõidukitega) suurenemisele Prangli maastikukaitsealal.

4. Meetmed kahjustuste vähendamiseks

Kahjustuste vähendamiseks Mölgi sadama ala ümbruses on vajalik enne suuremahulisi töid sadama alal:

1. Rajada pinnatud teed ning mitte sõita looduslikule alale.
2. Arendada sadama ala koos lähedal olevate suvemajade infrastruktuuriga – majadele juurdepääs, majade juurest randa tulek jne on seotud samade teedega; need peavad olema sõidetavad nii raskeveokitega kui jalgratastega ning võimaldama ka jalgsi liikumist.
3. Sadama kasutamise planeerimisel planeerida ka saabuvate puhkajate suunamist nii, et loodusala ja maastikukaitseala loodusväärtused rohkem ei kahjustuks.
4. Läbi mõelda sadama süvendamise käigus merest kaevatava liiva ladustamise koht. Hoiduda kahjustamast nii Prangli loodusala kui Prangli maastikukaitseala.

Kasutatud materjalid

Prangli maastikukaitseala Prangli saare elupaigatüüpide inventuur, 2010. TLÜ Ökoloogia instituut, töövõtuleping nr 17-7.4/160.

Viimsi vallas Prangli saarel Lääneotsa külas Mõlgisilla kinnistu detailplaneering. Keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. 2012-2013. Tallinn SA Maves

Prangli loodusala kaitsekorralduskava 2014-2023. 2013. Keskkonnaamet,

http://www.viimsivald.ee/public/Prangli_loodusala_KKK_eelnou_22.01.13.pdf

Maa-Ameti kaardirakendus <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>

EELIS loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/infoleht.aspx